

Kirgizsko – monitor ekonomického vývoja **November 2017**

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy:

Premiér S. Isakov informoval 23.11., že priemerný rast reálneho HDP v rokoch 2018-2020 by mal dosiahnuť 4,5 % (odhad 2017: 3,5 %) pri zachovaní miery inflácie na úrovni 5,1 %. So zahrnutím uvedených parametrov je koncipovaný aj štátny rozpočet na r. 2018, ktorý uvažuje s príjmami vo výške 142,5 mld. KGS (1,7 mld. €), výdavkami 162,8 mld. KGS (1,9 mld. €) a deficitom 20,3 mld. KGS (0,2 mld. €), čo predstavuje 3,8 % HDP. Rozpočtový deficit v r. 2018 by sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom mal znížiť o 3 mld. KGS (0,9 % HDP). Prioritnými projektmi, na ktoré sa vláda plánuje sústrediť, bude výstavba cestného spojenia Sever-Juh, rekonštrukcia Toktogul'skej vodnej elektrárne, projekty zabezpečenia obyvateľstva pitnou vodou, rozvoj zavlažovacej siete a ďalšie projekty rozvoja infraštruktúry.

Aj napriek tomu, že prognóza vývoja HDP na r. 2018 očakáva jeho pomerne vysoký rast na úrovni 3,6 %, vývoj v priemysle podľa vyjadrenia ministra hospodárstva A. Novikova tomu zodpovedať nebude, nakoľko kvôli zníženiu ťažby zlata v bani Kumtor by malo dôjsť k jeho poklesu o 0,4 %. Bez započítania výsledkov bane Kumtor by však rast v priemysle mal dosiahnuť 9,4 %. Rok 2018 by mal byť obdobím stavebného boomu, očakáva sa rast stavebnej produkcie o 10,5 %.

Finančné prevody Kirgizov pracujúcich v zahraničí (hlavne v Ruskej federácii) za 9 mesiacov r. 2017 dosiahli 1 740 mil. \$ a v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka sa zvýšili o 274,6 mil. \$. Odlev finančných prostriedkov predstavoval 316,2 mil. \$, v dôsledku čoho sa čistý prílev financií zo zahraničia mierne znížil na 1 423,8 mil. \$.

2. Podnikateľské prostredie / aktivity firiem:

Posilnenie pozície národnej investičnej agentúry

Úrad vlády Kirgizskej republiky (KG) informoval 15.11. o zmenách v postavení Národnej agentúry na podporu investícií a vývozu pri Ministerstve hospodárstva KG, ktoré bolo transformované na Agentúru pre podporu a ochranu investícií KG spadajúcu priamo pod úrad predsedu vlády KG. Uvedené rozhodnutie bolo prijaté v rámci vládneho programu rozvoja ekonomiky na r. 2018-2023 „Жаны доорго кырк кадам“, kde jedným z opatrení je aktívna podpora prílevu priamych zahraničných investícií a posilnenie úlohy príslušnej agentúry, ktorá sa bude zaoberať vládnu politiku v oblasti investícií, podpory vývozu a verejno-súkromných partnerstiev. Nová agentúra bude mať za úlohu asistovať zahraničným investorom v celom komplexe od iniciovania projektov cez ich rozpracovanie až po praktickú realizáciu. Zároveň sa zameria aj na pomoc domácim výrobcam pri presadzovaní ich produkcie na zahraničných trhoch, rozvoj mechanizmov a vytváranie vhodných podmienok pre realizáciu verejno-súkromných projektov, implementáciu vládnej politiky v oblasti fungovania slobodných ekonomických zón.

Úverový rating Moody's B2 potvrdený

Medzinárodná ratingová agentúra Moody's potvrdila 17.11. úverový rating Kirgizska na B2 so stabilným výhľadom, ktorý ostáva nezmenený od decembra 2015. Potvrdenie ratingu je

výsledkom návštevy zástupcov agentúry Moody's v Kirgizsku v októbri 2017. V komentári sa uvádza, že potvrdenie ratingu je odrazom nedávneho rastu zadlženosti, nízkych výdavkov na servisovanie dlhu a priaznivého výhľadu hospodárskeho rastu. Úverový rating B2 nedáva Kirgizsku vysoký kredit, nachádza sa totiž už v špekulatívnom pásme pre vysoko rizikové dlhopisy a špekulatívne investície s negatívnym výhľadom.

Podpora rozvoja cestovného ruchu, problematické ICAO

Premiér S. Isakov na pravidelnom zasadnutí Rady pre rozvoj podnikania a investícií 22.11., ktoré sa venovalo otázkam rozvoja cestovného ruchu a civilného letectva, uviedol, že bude nevyhnutné realizovať v spolupráci s podnikateľskou komunitou plán opatrení na podstatne lepšie využitie turistického potenciálu. Vláda je v tom smere ústretová, dôkazom čoho je aj zavedenie systému elektronických víz od septembra 2017, ktoré ešte pred rokom bolo avizované ako problematický prvok v rozvoji cestovného ruchu. Kirgizsko ako vnútrozemská krajina musí nevyhnutne rozvíjať systémy leteckej dopravy, preto treba vyvinúť značné úsilie, aby už nefigurovala na „čiernom zozname“ ICAO. Vláda podľa premiéra už podniká kroky na odstránenie tohto problému, avšak v štruktúre národného leteckého úradu Kirgizska dnes nie je nikto, kto by presne vedel, ako treba postupovať. Nevyhnutné bude preto prizvať expertov, ktorí pomôžu vypracovať akčný plán, aby sa problém vo vzťahu k ICAO pohol správnym smerom. Jednou z najdôležitejších udalostí v r. 2018, ktoré môžu podporiť rozvoj cestovného ruchu, budú 3. celosvetové hry kočovníkov, naplánované na jeseň 2018.

Digitalizácia ekonomiky

Dôležitým prvkom rozvoja ekonomiky a cestovného ruchu je ich digitalizácia. Premiér S. Isakov vyjadril 22.11. spokojnosť nad výsledkami spolupráce s podnikateľskou komunitou pri realizácii národného projektu digitálnej transformácie Kirgizska „Taza Koom“ (<http://tazakoom.kg/>), v rámci ktorého bol spustený vládny portál elektronických služieb a pokračujú práce na zavedení jednotného informačného okna vlády, na ktorom budú prezentované potrebné informácie všetkých ministerstiev a verejných inštitúcií Kirgizska.

3. Energetika

Záujem Uzbekistanu o výstavbu Kambaratinskej vodnej elektrárne

Uzbecká vláda, ktorá v minulosti nepodporovala výstavbu Kambaratinskej vodnej elektrárne 1, vyjadrila nielen záujem participovať na výstavbe tohto vodného diela, ale sa aj podieľať na jeho prevádzke. 23.11. o tom informoval premiér S. Isakov s tým, že oficiálny návrh uzbeckej vlády zatiaľ nebol predložený. Uzbecký prezident Š. Mirzijojev počas svojej návštevy v Kirgizsku (05.-06.09.2017) vyhlásil, že obidve strany sa „seriózne dohodli“ o vodných otázkach a výstavbe Kambaratinskej vodnej elektrárne. Kirgizský prezident vtedy povedal, že žiadna vodná elektráreň sa nebude stavať bez účasti Uzbekistanu a plne súhlasí s tým, aby participoval čo najaktívnejšie na výstavbe elektrárne, ktorá je nevyhnutná pre obidve krajiny.

Výstavba Kambaratinskej vodnej elektrárne 1 bola zastavená koncom r. 2015 po tom, ako Kirgizsko jednostranne odstúpilo od dohody s ruskou spoločnosťou RusHydro (РусГидро). Kirgizský prezident podľa medializovaných informácií vtedy argumentoval tým, že ruská ekonomika „sa nenachádza na vzostupe“, preto uvedená spoločnosť nedokáže vybudovať ani Kambaratinskú vodnú elektráreň, ani Hornonarynskú kaskádu vodných elektrární, ktorá bola súčasťou dohody uzatvorenej s kirgizskou vládou. Otázka vrátenia dlhu ruskej spoločnosti vo výške 37 mil. \$ stále nie je doriešená.

Istý čas sa o projekt zaujímala česká spoločnosť Liglass Trading. Po nesplnení zmluvných podmienok z jej strany, keď ruskej spoločnosti RusHydro neuhradila 37 mil. \$ za 50 %-ný podiel v spoločnom podniku s kirgizskou vládou „Верхненарынские ГЭС“, došlo k zastaveniu spolupráce. Česká strana síce argumentovala tým, že uvedenú sumu neuhradila preto, lebo kirgizská vláda jej nevrátila garančný vklad vo výške 1,147 mil. \$, hoci tak mala urobiť do 11.08. To však nepomohlo a 10.10. premiér S. Isakov podpísal rozhodnutie kirgizskej vlády jednostranne odstúpiť od predmetnej zmluvy. Česká firma ešte stihla zverejniť informáciu, že vzniknutú situáciu vníma ako „výsledok nestabilnej politickej situácie v Kirgizskej republike, ktoré ohrozuje akékoľvek investície“, odvtedy však už o nej nebolo počuť.

4. Medzinárodné hospodárske vzťahy / Eurázijská ekonomická únia (EEÚ):

Kritický hlas podnikateľov vo vzťahu k novému Colnému kódexu EEÚ

Podľa vyjadrenia predsedu Asociácie trhov, podnikov, obchodu a Služieb Kirgizska S. Ponomareva z 18.11. kirgizskí podnikatelia nie sú pripravení používať nový Colný kódex EEÚ od 1. januára 2018. Ako uviedol, naznačuje to aj súčasná situácia na hraniciach, kde asi 10 % kirgizských firiem bolo postihnutých za určité porušenie predpisov, 4 % z nich viezlo poľnohospodársku produkciu bez potrebných dokumentov a certifikátov. Ako uviedol, 95 % kirgizských podnikateľov vôbec nepozná rozdiel medzi starým a novým colným kódexom, hoci sa o tom hovorí už dva roky. Podľa neho bude nevyhnutné podstatne lepšie poznať všetky otázky spojené s požadovanými technickými predpismi a ich dodržiavaním.

Projekt Eurázijskej rozvojovej banky „Karavána zdravia“

Vedenie Eurázijského fondu stabilizácie a rozvoja, ktorého celková kapitalizácia predstavuje 8,513 mld. \$ a patrí pod správu Eurázijskej rozvojovej banky, informovalo 11.11., že poskytne Kirgizsku grant vo výške 2 mil. \$ na realizáciu sociálneho projektu „Karavána zdravia“. Z prostriedkov grantu budú v priebehu r. 2018 zaobstarané dva vlaky, z ktorých každý bude mať 3 mobilné zdravotnícke komplexy so 7 liečebnými kabinetmi, plus jeden autobus so zdravotníckou technikou. Podstatou projektu je využitie mobilnej zdravotníckej techniky na zabezpečenie preventívnej zdravotnej starostlivosti o obyvateľstvo žijúce v horských a ťažko dostupných regiónoch krajiny. Členmi Eurázijského fondu stabilizácie a rozvoja sú Kirgizsko, Kazachstan, Arménsko, Bielorusko, Ruská federácia a Tadžikistan. Eurázijská rozvojová banka každý rok vydeľuje 10 % čistého zisku na sociálne projekty v členských krajinách fondu. Finančné prostriedky sú poskytované výlučne formou grantov a sú určené na sociálne dôležité projekty.

Celkové investičné portfólio Eurázijského fondu stabilizácie a rozvoja v Kirgizsku je však podstatne vyššie a v súčasnosti predstavuje 330 mil. \$ v 5 projektoch. Ide o nasledujúce projekty:

- uvedenie do prevádzky 2. generátora Kambaratinskej vodnej elektrárne 2 – 110 mil. \$ (podpísaná úverová dohoda);
- rehabilitácia Toktogul'skej vodnej elektrárne, fáza 2 – 100 mil.\$ (úverová dohoda nadobudla platnosť);
- rekonštrukcia úseku cesty Biškek-Oš, fáza IV – 60 mil. \$ (úverová dohoda nadobudla platnosť);
- rehabilitácia Toktogul'skej vodnej elektrárne, fáza 3 – 40 mil.\$ (žiadosť predbežne schválená vedením Fondu);

- financovanie dodávok poľnohospodárskej techniky – 20 mil. \$ (úverová dohoda nadobudla platnosť).

Hodnotiaca misia MMF

Skupina expertov Medzinárodného menového fondu na záver svojej hodnotiacej misie v Kirgizsku 09.11. predložila vláde niekoľko odporúčaní vo vzťahu k hospodáreniu s verejnými financiami. V nasledujúcom období by sa kirgizská vláda mala zamerať na lepší výber daní obmedzením alebo zrušením viacerých existujúcich daňových výnimiek a oslobodení, ktoré sú pomerne široko dimenzované. Ďalšou sférou je mzdový fond, ktorý treba taktiež zredukovať, nakoľko predstavuje 9,5 % HDP, čo je jeden z najvyšších ukazovateľov v Strednej Ázii. Vláda sa bude musieť zamerať tiež na prehodnotenie systému poskytovania subvencií a adresnejšie smerovať prostriedky zo sociálnych fondov. Experti MMF znížili prognózu rastu HDP v tomto roku o 0,3 % na 3,2 % (3,3 % v r. 2018) kvôli pokračujúcim problémom na hraniciach s Kazachstanom.

Cezhraničný spor s Kazachstanom riešený na pôde WTO

Kirgizsko na zasadnutí Rady pre obchod WTO v Ženeve 10.11. informovalo o vzniknutej situácii na hranici s Kazachstanom s tým, že kazašská strana vytvára umelé bariéry obmedzujúce transport tovarov smerujúcich na územie Kazachstanu, ktoré narúšajú základné princípy WTO, hlavne režim najvyšších výhod, ustanovenia o zabezpečení transparentnosti obchodu a princípy voľného pohybu tovarov a nediskriminácie. Kazašská strana na obvinenia reagovala tvrdením, že posilnenie kontroly na hranici je spojené výlučne s bojom proti nelegálnemu pašovaniu tovarov a potrebou dodržiavať platné fytosanitárne predpisy. Závery rokovania Výboru WTO kirgizské médiá nezverejnili, iba informáciu o tom, že delegácie Kórejskej republiky, Japonska a Moldavskej republiky vyzvali po čo najrýchlejšom urovnaní situácie na hraniciach formou dvojstranných konzultácií.

Premiér S. Isakov informoval 23.11., že pokiaľ sa situácia na hraniciach s Kazachstanom nezmení, straty môžu dosiahnuť 1 % HDP. Ako uviedol, už dnes dopad blokády na hraniciach s Kazachstanom predstavuje 0,3 % HDP.

Zdroj: Kabar KG, GOV KG, 24 KG, Ministerstvo financií KG, AKI Press, Tazabek, KG News, FOR KG, Novosti KG, Gazeta KG

Vypracoval: Ján Galoci, radca
Astana, 01.12.2017